

KÜÇÜK BALIĞIN BÜYÜK BALIKLA SAVAŞI



Başak Tekçam
Rekabet Kurumu Daire Başkan Yardımcısı

Start-up'larda 2020 yılında gerçekleştirilen işlemlerin, değer bakımından üç kat ve işlem sayısı bakımından ise %94 oranında arttığı görülmektedir.

Küreselleşmenin sonucu olarak ülkeler arasındaki sınırlar, özellikle de ticari sınırlar silinmeye başlamıştır. Yaşanan bu gelişmeler, şirketlerin yerel pazarlarda rakipleriyle yarışırken aynı zamanda küresel şirketlerle de rekabet etmek zorunda kalmalarına neden olmaktadır.

Birleşme ve devralma işlemlerinin, şirketleri daha etkin hale getirmek, tüketicilerin refahını ve pazardaki rekabetçi yapıyı arttırmak gibi olumlu etkileri olabileceği gibi pazarlardaki yoğunlaşma oranlarını ve şirketlerin pazar güçlerini artırmak yoluyla rekabetçi yapıya zarar vermeleri de mümkündür.

Son dönemde start-up'ları (yeni kurulan girişimleri) hedef alan birleşme ve devralma işlemlerinin sayısındaki artış da dikkat çekicidir. Pazarlarda rekabetçi yapının oluşturulması ve sürdürülmesi açısından yeni kurulan veya gelişmekte olan firmalar önemli bir role sahiptir. Gerek yeni fikirlerin ve ürünlerin yaratılmasında itici güç olmaları, gerekse pazarlardaki etkinliği artırarak daha az verimli yerleşik firmaları gelişmeye zorlamaları, bu

şirketleri rekabetçi pazarların dinamik taşlarından biri yapmaktadır.

Start-up'lar daha önce de bahsedildiği üzere pazarların rekabetçi bir yapıya sahip olmalarında itici bir güç olarak nitelendirilebilmekte ve pazarların yapısını değiştirmeye yardımcı olabilmektedirler. Bu yönüyle, rekabet otoritelerinin start-up'lara özel ilgi göstermeleri gerekebilmektedir. Hâkim durumdaki firmaların dışlayıcı davranışları karşısında tehdit altında olmaları nedeniyle start-up'lara bu davranış tehdidi olmaksızın rekabet etme ortamını sağlamak rekabet otoritelerinin en önemli görevlerinden biridir. Öte yandan dışlayıcı davranışların yanı sıra birleşme ve devralma işlemleri de start-up'ları hedef alabilmektedir.

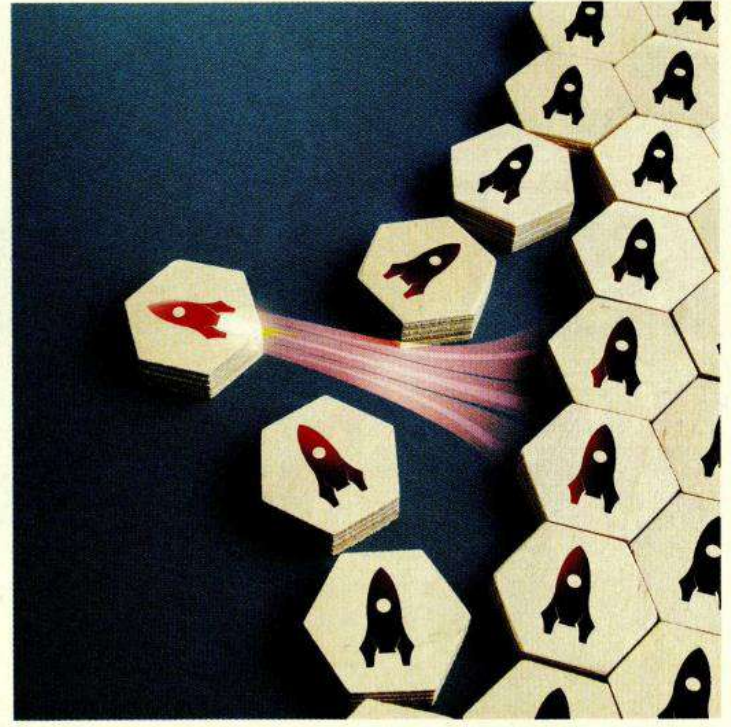
Öldürücü devralmalar

Bu noktada, "öldürücü devralmalar" son dönemde adını sıklıkla duyduğumuz yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Öldürücü devralmalar, yerleşik bir şirketin,

çoğunlukla pazar hakimiyetine sahip büyük bir şirketin, gelecek vaat eden bir start-up'ı, bir diğer ifadeyle gelecekte rekabetçi baskı yaratabilecek bir rakibini nihai olarak ortadan kaldırmak amacı ile gerçekleştirdiği devralma işlemleri olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, pazardaki hâkim durumda bulunan firmalar, gelecekte bu pazar güçlerine zarar verebilecek nitelikteki yenilikleri (ürün, hizmet vb.) yok etmek için bu şirketleri devralmakta ve sonrasında bu ürün ya da hizmetlerin üretilmesine veya geliştirilmesine son verebilmektedir. Pazarlardaki rekabetçi yapıya zarar verebilecek bu devralma işlemlerinin etkileri de rekabet otoriteleri tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.

Bilindiği üzere, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ülkemizde mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarını önleme amacını taşımaktadır. Bu amaçla Kanun, teşebbüslerin başta hâkim durum yaratılması ya da mevcut bir hâkim durumun güçlendirilmesi olmak üzere ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılmasına yol açacak birleşme ve devralma işlemlerini yasaklamakta, bu kapsamda birleşme ve devralmaların hukukî geçerlilik kazanabilmeleri için Rekabet Kurulunun iznine tabi kılmaktadır.

Hangi tür birleşme ve devralmaların Rekabet Kurulunun iznine tabi olduğu ise ciro eşiği esas alınarak belirlenmekte ve kontrolde kalıcı değişikliğe yol açan bir birleşme veya devralma işleminin belirlenen ciro eşiklerini aşması halinde hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Kuruldan izin alınması gerekmektedir. Bir başka deyişle ciro eşiğini aşmayan işlemler için Kuruldan izin alınması gerekmemektedir. Bu durum da start-up'lara yönelik bir çok hedefli devralma işleminin rekabet otoritelerinin radarından kaçmasına sebep olmaktadır. Start-up'ların cirolarının devir esnasında genellikle ciro eşiklerinin altında kalması nedeniyle rekabet otoritelerinin denetiminin dışında kalan bu devralma işlemleri yoluyla büyüyen şirketlerin pazar paylarını artırmalarına hatta hâkim duruma gelmelerine ve etkin rekabetin önemli ölçüde zarar görmesine herhangi bir müdahalede bulunulamamaktadır. Ancak gerek uygulamada fark edilen eksiklikler gerekse de bu riske dikkat çeken ve bu işlemleri yakalamaya uygun araçları arayan güncel yaklaşımlar dikkate alınarak, 2010 yılından 2022 yılına kadar uygulanmış olan birleşme/devralma rejiminde değişikliğe gidilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu değişimin altında yatan sebeplerin başında ise start-up'ları hedef alan birleşme ve devralma işlemlerine ilişkin rekabet karşıtı endişelerin son yıllarda giderek büyümesi gelmiştir.



“Teknoloji teşebbüsleri”

Türkiye’de yapılan çalışmalar, start-up'larda 2020 yılında gerçekleştirilen işlemlerin, değer bakımından üç kat ve işlem sayısı bakımından ise yaklaşık %94 oranında arttığını göstermiştir. Start-up'ların ağırlıklı olarak kurulduğu ve start-up'ları hedef alan işlemlerin gerçekleştiği alanlar ise teknoloji teşebbüslerinin faaliyet gösterdiği sağlık teknolojileri, finansal teknolojiler, biyoteknoloji, bilgisayar oyunu, yazılım, elektronik ticaret sektörleri olmuştur. Bu hususlar dikkate alınarak Tebliğ’de yapılan teknoloji teşebbüslerine ilişkin düzenleme ile bu teşebbüslerin devralınmasına yönelik işlemlerin büyük ölçüde Rekabet Kurulunun iznine tabi olması ve öldürücü devralmaların önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

Nitekim 2022 yılında yapılan çalışmalar, birleşme ve devralma işlemlerinde, geçmiş yıllara benzer şekilde dijitalleşme ile birlikte teknolojinin farklı alanlarının giderek önem kazanmasının sonucu olarak gerek işlem sayısı gerekse işlem hacmi bazında teknoloji sektörünün ön plana çıktığını göstermektedir. Buna göre, 2022 yılında 322 yerli start-up yaklaşık 1,8 milyar dolar yatırım almış, en çok yatırım yapılan alanlar ise oyun, yapay zeka ile makine öğrenimi olmuştur. Bununla birlikte, start-up'lara yönelik yatırımların yarısından çoğunun yabancı yatırımcılardan oluştuğu dikkat çekmektedir.

Dolayısıyla, birleşme ve devralmaların denetimine yönelik uygulama kapsamında Tebliğ’de yapılan değişikliğin, ne derecede önemli ve gerekli olduğu açıkça görülmektedir. Bu noktada, ülkemizde gerek inovasyonların ve girişimciliğin gelişmesi ile ekonomik kalkınmanın desteklenmesi gerekse pazarlardaki rekabetçi yapının tesis edilmesi ve korunması için Rekabet Kurumunun gerekli müdahalelerde bulunmaya devam etmesi önem taşımaktadır.